

• АКТИВНИЙ ТУРИЗМ ДЛЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Людмила Жирак

Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника

Постановка проблеми. Проблематика туристичної активності осіб з особливими потребами набуває щораз більшого зацікавлення і необхідності розгляду. Багато неповносправних не займається туризмом взагалі, а ті, що беруть участь в заняттях туризмом зустрічають багато труднощів, які виникають через брак знання організації туризму неповносправних серед працівників туристичної галузі, бар'єри, з якими стикаються люди з особливими потребами, непристосованість території і туристичного спорядження, брак інформаційних матеріалів, а також відношення суспільства до їх участі в туризмі. Проблема ускладнюється тим, що попри те, що неповносправні мають рівні з іншими громадянами права, в щоденному житті їхні можливості обмежено. Проблематика активного туризму для неповносправних в Україні практично зовсім не досліджена.

Мета роботи полягає у вивченні ролі і розвитку активного туризму для осіб з особливими потребами.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел.

Результати дослідження та їх обговорення. У світі історія активного відпочинку і туризму для людей з обмеженими фізичними можливостями, як масове явище починається з 60-х років ХХ ст., коли прийшло усвідомлення захисту прав людини. З цього часу розпочався рух до залучення неповносправних у всі галузі суспільного життя, в тому числі і до відпочинку та туризму. Зміна людської свідомості призвела до розвитку інфраструктури, розроблено стандарти до будівель загального користування, зон відпочинку. Шлях до досягнення подібного рівня доступу неповносправних осіб до відпочинку тривав в розвинутих країнах 30-40 років [2].

Згідно визначення ВОЗ «неповносправні – це особи з порушеною психофізичною справністю, яка спричиняє функціональне обме-

ження діяльності чи життєвої активності в ступені, яка утруднює виконання властивих для неї суспільних ролей» [1].

Відповідно до тверджень знавців реабілітації (Weiss, 1979; Wolski, 1979; Łobożewicz, 2000), рекреація і туризм є істотними елементами реабілітації неповносправних осіб. Вони мають на меті повернення і утримання високої фізичної, психічної і суспільної справності, а також здатність до праці і уможливлення поступового пристосування до нормального життя. Туризм може протистояти гіпокінезії, допомагати процесам відновлення організму, підвищення його психофізичного стану. Однак умовою включення туризму в процес реабілітації є відповідна підготовка і доступність туристичної бази і турбота, щоб середовище не створювало психічних і фізичних бар'єрів (Łobożewicz, Bieńczyk, 2001). Найбільш терапевтичним з точки зору широкого розуміння реабілітації є активний туризм, який розвиває фізично, етично, оздоровчо, морально і естетично. Активний туризм є особливо рекомендований для неповносправних осіб, оскільки уможливорює випробування власних сил, дозволяє розвивати комунікабельність, активно проводити вільний час, сприяє виробленню впевненості в собі [4].

Цілі заняття туризмом і рекреацією неповносправних осіб: лікувальна, біологічна (забезпечення належної рухової активності), анатоμο-фізіологічна (формування структурно-функціональних резервів), гігієнічно-оздоровча (забезпечення високого рівня резистентності), психологічно-виховна (навчання життя в групі), гедоністична (відчуття радості і задоволення), суспільна.

Участь в активному туризмі для неповносправних обмежена багатьма перешкодами, такими як: архітектурні, комунікаційні, суспільні бар'єри, брак інформації і спорядження, коштів [1].

Є суттєві відмінності щодо участі неповносправних осіб в різних видах активного туризму у відповідності до різних форм неповносправності. Так, Впродовж 2003-2006 років К. Kaganek [3] провів дослідження, щодо занять туризмом неповносправними особами в Польщі. Найвищий відсоток неповносправних, які займаються активним туризмом – недочуваючі (90,5%) і глухонімі – 77,8%. Найменший відсоток серед сліпих осіб – 45,8 %. Зовсім не за

ймаються активним туризмом 42,3% неповносправних. Туризм пішохідний є найбільш частою формою занять туризмом (35,4%). Гірський туризм займає відповідно 28,1%. Третьою за популярністю формою туризму є велотуризм. Кінними поїздками займається 4,1% досліджених, причому майже половина – це неповносправні з вадами руху, кінна їзда розвиває динамічну силу, координацію і рівновагу незрячої особи. Так, зокрема, др. I. Gedl-Pierprzusa [3] представляє висновки, щодо кінного туризму для сліпих. Як зауважує автор, специфіка кінної їзди впливає на покращення вигляду, стану і ходи сліпої особи, кінна їзда розвиває динамічну силу, координацію і рівновагу незрячої особи. Особливо є корисно для дітей з особливими потребами. Вона адресована перш за все до осіб з захворюваннями психічними, емоційними, розумовими, сенсомоторними, ортопедичними чи генетичними проблемами поза тим, інтеграційні виїзди зближують незрячу молодь до суспільства зрячих.

Важливу роль відіграє активний туризм для дітей з особливими потребами, оскільки дає можливість впевненості в собі, інтеграція, позитивні зміни у поведінці.

Україна практично зовсім не готова до експансії людей з особливими потребами тому, що наші рекреаційні зони не пристосовані до їхніх побажань і вимог, бракує фахівців, методик, досвіду, законодавчої бази.

Перші кроки до розвитку туризму для неповносправних зроблені громадською організацією «Зелений хрест» (м. Львів) разом з Львівською асоціацією розвитку туризму. За участю осіб на візках та незрячих ними організовано сплав по Дністру, сходження незрячих на Говерлу, проводяться екскурсії. У рамках проекту «Сприяння розвитку можливостей внутрішнього туризму для неповносправних осіб України та захист громадянського права на відпочинок людей з особливими потребами, які проживають на Львівщині» за підтримки фонду Східна Європа видано посібник «Теорія і практика організації активного відпочинку та туризму для неповносправних осіб» [2], путівник для неповносправних по Львову, посібник з Активного туризму для неповносправних.

Івано-Франківська ОДА також долучається до питань організації туризму для неповносправних, зокрема видано «Методичні рекомендації з облаштування об'єктів туристичної інфраструктури для людей з особливими потребами».

Висновки. Активний туризм відіграє істотну роль для неповносправних осіб, виконуючи такі основні функції, як: оздоровча і реабілітаційна та інтеграційна функція туризму. Проте участь неповносправних у туризмі обмежена психологічними і фізичними бар'єрами, браком коштів. В активному туризмі найбільш активною є група осіб, які недочувають. Найпопулярнішою формою активного туризму є туризм пішохідний і гірський. Заняття окремими видами активного туризму залежать від виду неповносправності, а також від бар'єрів, що постають перед неповносправними.

Література:

1. Посібник з активного відпочинку та туризму для неповносправних / [Сварник М., Грибальський Я., Войтюк Ю., Свет. Є та ін.]. – Львів: Зелений хрест, 2009. – 151 с.
2. Теорія і практика організації активного відпочинку та туризму для неповносправних осіб: навч. посіб. / [Волошинський О., Горбачьо І., Мацелюх А., Сварник М.]. – Львів: Ліга-Прес, 2009. – 128 с.
3. Kaganek K. Turystyka osób niepełnosprawnych w aspekcie wybranych uwarunkowań / Kaganek K. – Kraków: EAS, 2009. – 304 s.
4. Woźnicka M. Potrzeby i oczekiwania osób niepełnosprawnych/ Woźnicka M. //Studia i materiały Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej R.10 Zeszyt 3 (19)/2008. – S.172-177
5. Gedl-Pieprzyca I. Rekreacyjno-turystyczna jazda konna dla osób niepełnosprawnych [Електронний ресурс]: sprawozdanie z ogólnopolskiego seminarium “Turystyka osób niepełnosprawnych” / Gedl-Pieprzyca I. – Mysłowice, 2008. – Режим доступу: http://www.myslowice.pl/doc/090401_sprawozdaniepttk.pdf